

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalimirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларидан фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

5. Кулиев Р. Мировой опыт развития сельского хозяйства и продовольственная безопасность государства. <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-opyt-razvitiya-selskogo-hozyaystva-i-prodovolstvennaya-bezopasnost-gosudarstva>
6. Отажонов Ш. Инновацион кластерлар ташкил этиш – худудларнинг бошқариш самарадорлигини оширишнинг муҳим омили. // Методологические вопросы разработки стратегий долгосрочного развития: материалы V Форума экономистов / под общей редакцией д.э.н. Садыков А.М. Т.: IFMR. 2013.
7. Пулатов Д., Хайдаров А. Перспективы «зелёной» экономики. // Экономический вестник Узбекистане. 2021. №6. С. 120-122.
8. Тожибоева Д. Фермер хўжаликлари самарадорлигининг илмий-назарий асослари. // Иқтисод ва молия. 2017. №12.
9. Ходжаев Ж. Агропромышленные реформы: от кластеризации до цифровизации. // Экономические обозрение. 2021. №8. С. 28-39.

UDK:338.24

**TADBIRKORLIK SHAROITIDA YASHIL BIZNESNI TASHKIL ETISH VA
RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

**ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОГО БИЗНЕСА В
УСЛОВИЯХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА**

**PECULIARITIES OF ORGANIZING AND DEVELOPING GREEN BUSINESS IN THE
CONTEXT OF ENTREPRENEURSHIP**

Raximova Kizlarxon Ne‘matjon qizi

Farg‘ona davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti iqtisodiyot
Iqtisodiyot va turizm kafedrası o‘qituvchisi, Iqtisodiyot fanlar falsafa doktori

Annotatsiya

Ushbu maqolada tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishning o‘ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Yashil biznes – bu atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, resurslardan samarali foydalanadigan va ijtimoiy mas’uliyatni hisobga oladigan biznes shakli hisoblanadi. Maqolada yashil biznesni yaratishda bozorni tahlil qilish, resurslarni optimallashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ekologik standartlarga rioya qilishning ahamiyati ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: yashil biznes, tadbirkorlik, barqaror rivojlanish, ekologik innovatsiya, resurslarni tejash, Ijtimoiy mas’uliyat, ekologik standartlar.

В данной статье анализируются особенности организации и развития зелёного бизнеса в условиях предпринимательства. Зелёный бизнес — это форма бизнеса, которая не наносит вреда окружающей среде, эффективно использует ресурсы и учитывает социальную ответственность. В статье показана важность анализа рынка, оптимизации ресурсов, внедрения инновационных технологий и соблюдения экологических стандартов при создании зелёного бизнеса.

Ключевые слова: зелёный бизнес, предпринимательство, устойчивое развитие, экологические инновации, экономия ресурсов, социальная ответственность, экологические стандарты

This article analyzes the peculiarities of establishing and developing green business in the context of entrepreneurship. Green business is a form of business that does not harm the environment, uses resources efficiently, and considers social responsibility. The article highlights the importance

of market analysis, resource optimization, implementation of innovative technologies, and compliance with environmental standards when creating green business. It also discusses the economic, ecological, and social benefits of green business, the challenges faced in its development, and ways to overcome them.

Keywords: green business, entrepreneurship, sustainable development, ecological innovation, resource saving, social responsibility, environmental standards

Yevropa Ittifoqi va Markaziy Osiyo davlatlari ushbu masalalarni turli darajalarda hal qilib kelmoqdalar va Yevropa Ittifoqi –Markaziy Osiyo yangi hamkorlik strategiyasi doirasida atrof-muhit, suv va iqlim o‘zgarishi masalalari hamkorlikning ustuvor yo‘nalishlarini tashkil etadi, degan xulosaga kelishdi. Operatsion darajada yashil iqtisodiyot emissiya va ifloslanish, resurslar samaradorligi, biologik xilma-xillikni saqlash va ekotizim xizmatlari bilan bog‘liq faoliyatning uchta asosiy yo‘nalishiga sarmoya kiritish orqali daromad va bandlikni oshirish manbalaridan biri sifatida qaraladi. Uni oldingi iqtisodiy rejimlardan ajratib turadigan xususiyat bu tabiiy kapital va ekologik xizmatlarni iqtisodiy ahamiyatga ega sifatida bevosita baholash va xarajatlar ekotizimlar orqali jamiyatga tashqariga chiqariladigan to‘liq xarajatlarni hisobga olish rejimi. aktivga zarar etkazgan yoki e’tiborsiz qoldiradigan tashkilotga ishonchli tarzda qaytariladi va uning majburiyatlari sifatida hisobga olinadi. [1] Ushbu tadqiqotning dolzarbligi O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning strategik vazifalaridan birini mamlakatning barqaror iqtisodiy o‘sishi uchun zarur bo‘lgan mablag‘larni jalb qilishni hal qilish zarurati bilan belgilanadi. “Yashil” iqtisodiyot sohasida ushbu muammoni hal qilish kichik “yashil” bizneslarning yangi amaliyotlarini shakllantirishni, muntazam ravishda baholashni taqozo etadi.

Yer transporti dunyoda CO₂ gazlarining atmosferaga eng ko‘p chiqaradi buning oqibatida iqlim isib ketadi. Rivojlangan davlatlarda parnik gazlarining atmosferaga chiqarilishi juda tez ko‘payib bormoqda. 2020 yili 25% bo‘lgan bo‘lsa, 2025 yilga kelib 30-35 % gacha, 2030 yilga kelib 80 % gacha bo‘ladi-yu shaxsiy avtomobillardan CO₂ gazini atmosferaga chiqarishni 1/4 qismigacha (25/75) bo‘lmoqda (chiqarilmoqda). Shuning uchun yerdagi avtomobillarni elektrlashtirishni amalga oshirilmoqda. Masalan, Shvetsiyada avtotransportdan chiqayotgan CO₂ gazini chiqishi normadan ham pastdir. Dunyoda CO₂ gazini emissiyasi asosan sanoat, energetika, qishloq xo‘jaligi transporti va umumiy ovqatlanish shahobchalari hisoblanadi. Mashinalar tirbandligi natijasida YalMni 1% yo‘qotilmoqda, bu holat transportni yo‘lda qolib ketishi, yoki kechikib kelishi, ish vaqtini yo‘qotilishi oqibatida yuz bermoqda. Ekologiyaga, ekosistemaga inson faoliyatining ta‘sirini baholashda “uglerod isi” degan tushunchadan foydalaniladi.

“Uglerod isi” global tushuncha bo‘lib, insonlar tomonidan, tashkilotlar, kompaniyalar, biznes tashkilotlar atmosferaga chiqarilayotgan hamma issiqxona gazlarining yig‘indisiga aytiladi. CO₂ uglerod gazi (200 turdan ortiq) bo‘lib, sayyoramizda bir yil davomida 55 milliard tonna (O‘zbekistonda 320 million tonna) bo‘lib, uning ta‘sirida har yili 15 milliard tonna kislorod yo‘qotilmoqda, atrof muhit ifloslanmoqda, bioxilma-xillik yo‘qolib boryapti, hayvonot olamining tarkibiy tuzilishi o‘zgarmoqda, iqlim o‘zgarib global isish yuz bermoqda, tuproqda tabiiy unumdorligi qashshoqlashib boryapti, ichimlik suvi kamayib bormoqda, hosildorlik kamayib mahsulot va xizmatlar qimmatlashib boryapti, natijada tabiat va jamiyat o‘rtasidagi muvozanat buzilmoqda. Sayyoramizda keyingi 150 yil ichida, tabiatda, iqlimda atrof muhitdagi o‘zgarishlarga inson sababchi, demak hamma sababchidir. CO₂ emissiyasini normallashtirish uchun global yalpi ichki mahsulotidan 5% ini sarflash rejalashtirilmoqda. Yashil makon umumxalq harakati boshlanganligi toza havo manbaining ko‘payishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu buyuk harakatga har qancha to‘xtalib yuzlab bet asoslangan fikrlar aytish mumkin. Bir so‘z bilan aytganda aholi sog‘lig‘ini mustahkamlab, farovonlikni yanada rivojlantiradi. Shahar va qishloqlarda go‘zal manzara barpo qiladi.

Bugungi kunda jahon mamlakatlari iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va biologik xilma-xillikning yo‘qolishi kabi ekologik muammolarga duch kelmoqda. Ushbu muammolarga muqobil yechim sifatida barqarorlikka ustuvor ahamiyat kasb etadigan, atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytiradigan va adolatli rivojlanishga zamin yaratuvchi “yashil” iqtisodiyotga o‘tish zarurati yildan-yilga kuchayib bormoqda. O‘zbekiston ham o‘zining umumiy iqtisodiy rejalashtirishiga

barqaror amaliyotni kiritish borasida sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Mamlakat o‘zining iqtisodiy transformatsiyasini «yashil» yondashuv bilan rivojlantirish zarurligini, yanada barqaror iqtisodiy modelni yaratishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ydi. “Yashil” biznes iqtisodiy va ijtimoiy nuqtai nazardan muhimligining bir necha asosiy sabablari mavjud bo‘lib, moliyaviy jihatdan korxonalarni samaradorligini oshiradi va chiqindilarni kamaytirish orqali xarajatlarni tejashga erishiladi [2]. Atrof-muhit nuqtai nazaridan «yashil» korxonalar ifloslanishni kamaytirish va tabiiy resurslarni saqlashga hissa qo‘shadi [3]. Ijtimoiy jihatdan ular korporativ obro‘ni oshiradi va iste’molchilar ishonchini mustahkamlaydi, bu esa bozor ulushini oshirishga olib keladi [4]. Shu nuqtai nazaridan «yashil» biznes, xarajatlarni tejashga, bozor imkoniyatlarini oshirishga, innovatsiyalar va raqobatbardoshlikni ta’minlashga, me’yoriy hujjatlarga amalga qilishga va investitsiyalarni faol jalb etishga imkon beradi. " Yashil iqtisodiyotga o‘tishda “yashil” biznes ta’sirini tahlil etadigan bo‘lsak, ko‘mir, gaz, neft sanoat korxonalarida, issiqxonalardan atmosferaga chiqayotgan is gazi uglerod aksi CO, zaharli, rangsiz, hidsiz gazni neytrallashtirish maqsadida tabiiy qayta tiklanuvchi manbalardan foydalanib aholining sanoat va qishloq xo‘jaligining energiyaga bo‘lgan ehtiyojini qondirish maqsadida "yashil" moliyalashni amalga oshiradi [5] (1-jadval).

1-jadval

Yashil iqtisodiyotga o‘tishda “yashil” biznes ta’siri [6]

"Yashil" iqtisodiyot	"Yashil" biznes
Ko‘mir, gaz, neft sanoat korxonalarida, issiqxonalardan atmosferaga chiqayotgan is gazi uglerod oksi CO, zaharli, rangsiz, hidsiz gazni neytrallashtirish maqsadida tabiiy qayta tiklanuvchi manbalardan foydalanib aholining sanoat va qishloq xo‘jaligining energiyaga bo‘lgan ehtiyojini qondirish maqsadida "yashil" moliyalashni amalga oshiradi. Suv kuchi, quyosh yorug‘ligi, energiyaga shamol tezligidan foydalanib elektr energiyasi ishlab chiqarish, quyosh panellaridan foydalanish iqtisodiyotni, uy xo‘jaliklarining energiyaga bo‘lgan ehtiyojini qondirishga xizmat qiladi. Atrof-muhit, ichimlik suvlarining ifloslanishini oldini olish, chiqindilarni qayta ishlash, ularni yoqib, biogaz, materiallar olish, iqtisodiyot va ekologiya o‘rtasida muvozanat o‘rnatish, iqlim o‘zgarishini boshqarish, tabiiy kapitalni boyitish, bio xilma-xillikni saqlab qolishni amalga oshiradi.	Iqtisodiyot, ekologiya va jamiyat o‘rtasida o‘zaro manfaatli hamkorlikni yaratish, jamiyatda ekologik toza tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqish va sotish. Qishloq xo‘jaligida organik mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish, oziq-ovqat mahsulotlarini eko, bio standartlarga moslash, eko restoran va magazinlarni ishga tushirish, ekoturizmni tashkil qilish, ekologik toza mahsulotlar, xizmatlarni, ishlab chiqarilayotgan tarmoq va sohalarni soliq yukidan ozod qilish, imtiyozli chiqindilarni qayta kreditlash, ishlovchi min-zavodlarni olib kirgan O‘zbekistonga tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlash, ichimlik filtrllovchi suvini tozalovchi, apparatlarni ko‘paytirishni amalga oshirish.

Yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirish zamonaviy tadbirkorlikda yangi imkoniyatlarni yaratadi. U nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki atrof-muhitni saqlash va ijtimoiy mas’uliyatni ta’minlaydi. Yashil biznesning muvaffaqiyati innovatsion texnologiyalarni joriy etish, resurslarni tejash va mijozlar bilan samarali muloqotga bog‘liq. Shu bilan birga, davlat va xalqaro ekologik standartlarga rioya qilish biznesning uzoq muddatli barqarorligini kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Rakhimova, K. Socio-economic necessity of increasing the importance of green business. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(4), 2022, 034-1037.
2. Raximova Kizlarxon Ne‘matjon qizi. Xizmat ko‘rsatish korxonalari iqtisodiy rivojlanishi va yuksalish omillari. “Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida real sector korxonalarini baholash”. 3 bet, 2016-yil.
3. Raximova Kizlarxon Ne‘matjon qizi. Global axborot xavfsizligi muommolari va uning salbiy oqibatlari. “Axborot xuruji davrida yoshlar ongini shakllantirish omillari”. 3 bet, 2013-yil.